

Finalment, los sous y doblers d'Ibiça tenien lo mateix valor que'ls sous y doblers de Mallorca, donchs, com a Mallorca, un Real de vuyt castellà valia vint y dos sous y vuyt diners. Si aquesta proporció s'alterà de fet, fou per haver estat la illa molt faltada de plata y, sobre tot, per haverse aumentat indegudament lo for de la moneda que fabricava y per haverla fabricada dolenta.

JOAQUIM BOTET Y SISÓ.

LES OBRES DE LA CATEDRAL DE BARCELONA

1298-1445

I

PRELIMINARS. — Tractantse de la *obra de la Seu*, los barcelonins havèm de limitar la tasca a dates determinades. Obra interminable, puix avuy, a més de sis cents anys de la sua inauguració, encara no està llesta. Diguintha los claustres.

Se començà nostra Catedral gòtica en 1 de maig de 1298, segons consta en la làpida de prop la porta de Sant Ivo. Sa situació fou un tant diferent de la anterior romànica. Emplaçada enfront del palau reyal, o Major, ocupà alguns carrers, part del cementiri del Paradís, palau episcopal, capella del Sant Sepulcre, altres cases y dues placetes dites de les Cireres y de la Farneria.

La nova Catedral que surgeix en lo segle XIII, filla d'un vast plan ab segell de severitat y sobrietat, marca ben bé lo poble català que s'ha format al caliu dels dos grans reys del propi segle, Jaume I y Pere II. Grandesa solidada en lo XIV ab sos altres monarques Jaume II y Pere III y època impulsora de grans construccions eclesiàstiques.

Per arreglar la planta general, fer los fonaments, pujar los contraforts del absis, capelles immediates y cripta de Santa Eularia, s'esmer-saren una serie d'anys. Malhauradament de dites edificacions se'ns han escapat los detalls.

DINERS Y RENDES PER LA OBRA DE LA SEU. — No era possible em-pendre construcció de tal magnitut, com era la Catedral projectada, sense comptar ab quantitats segures y bones rendes. Desde que's començà a treballar, lo bisbe Bernat Pelegrí hi aplicà per durant deu anys, la primera anualitat de tots los benefets que quedessin vacants al bisbat de Barcelona (7 maig 1298).

Aquest ingrés, de bones a primeres transitori, adquirí caràcter per-manent, puix se'l trovà irremplaçable. Es cert, que, en determinades ocasions se procurà abolirlo. Mes la oposició fracassà sempre. Los deu anys foren constantment prorrogats. En 1409 la disposició adquirí

major fermesa al ratificar-la lo Bisbe y Canonges de Barcelona (1), y per segona vegada en 8 abril 1469.

Les almoynes ab que comptà la obra de la Seu, tingueren sempre capdal importancia. Fomentàrenles les moltes indulgencies de que gaudiren, atorgades axís per lo bisbe de Barcelona, Pons de Gualba com per los prelats de Vich, Gerona y Caller (1305) y també per lo papa Joan XXII, etc.

En la Setmana Santa solien pregonarse les indulgencies o perdons especials als benefactors de la obra de la Seu (2). A ella s'aplicaren, al finar lo segle XIV, lo que ingressava per algunes penitencies pecuniaris imposades en les confessions.

La següent llista correspon al any 1394: «Resabem de I hom qui auia menjada carn in quadragesima et fuit absolutus V sous VI.

Item Resabem per semblant raó de I altro VI sous VI.

Item Resabem den mas per alcun fet XII sous.

Item den P. de casa de ual de simili facto III sous VI.

Item Resabem de vna absolutio V sous VI».

En lo capítol de les almoynes hi figuraren, no sols entitats eclesiàstiques, sinó civils y populars. Les Corts Catalanes, la familia reyal, lo Concell de Cent, noblesa, gremis, etc., tothom rivalitzava en acudirhi ab llurs almoynes, y de per tot n'exiren donatius en forma variada, segons les circumstancies dels donants.

Les acaptes tingueren organització permanent dintre totes les parroquies del bisbat. La profusió de llegats testamentaris, mostren un interès general en afavorir la obra. Se veu pendre increment a la confraria de Santa Eularia creada a profit exclusiu de la Seu.

Un ingrés petit fou la venda de pedra del *tall* o pedrera que la Catedral possehia a Montjuich.

Al mateix temps s'instà dels particulars donatius de construccions especials, com verbi gracia algunes capelles. En 1381, P. Ça Font y Madona Togores pagaren la del claustre junt a la capella del Sant Esperit. Encara ho commemora hermosa llegenda gòtica clavada en la paret lateral.

Altres ingrés s'aplicà a la obra de la Seu entrat lo segle XV; les al-

(1) 1409 (8 Juny). — Lo bisbe y Capítol «statuerunt ut omnes redditus et proventus beneficiorum ecclesiasticorum Ciuitatis et diocesis barchinonensis ab cuiuscunque collacionem, presentationem, ordinationem seu quamuis aliam dispositionem pertinere noscantur, per vnum annum a die vacationis cuiuslibet beneficii eidem fabrice applicarentur. Et ex his fuit in dictis Ciuitate et diocesis eciam longissimi temporis consuetudo rationabilis introducta et seruata ut prefati redditus primi anni beneficiorum omnium predictorum deberentur patrice memorata... «ipsos fructus presentis Constitutionis auctoritate perpetuo assignamus donec ipsa nostra ecclesia, Claustum, Capitulum et alie officine ad cognitionem nostram et successorum nostrorum ac Capituli nostri debitum habuerint complementum». (*Actes del Capítol de la Seu, 1343-1497*, f. 121.)

(2) 1401 (29 març) foren pagats per fer scriura I cartell de les perdonances de la obra de la seu quis lig lo diyious de la cena et al die del ram, V sous IIII diners.

moynes que entregaven particulars y gremis al concedirselhi per lo Capítol dret de sepultura al interior del claustre (1).

En gran benefactor d'aquestes obres se convertí lo famós aragonès Pere de Luna o siga lo papa Benet XIII. Entrat solemniament a Barcelona (29 setembre 1409) seguidament atorgà a la nova Seu, un impost per ell creat sobre tot matrimoni celebrador en nostra Diòcesis. Impost que's segueix cobrant actualment. Aytambé li feu entrega de tres notables esclaus sarrahins aptes per lo treball, prò treballosos de conservar. Tres o quatre vegades se'ls hi escaparen als canonges, tenintlos de cercar per tota Catalunya. Ara los trobaven cap a Tortosa, ara prop dels Pirineus, no servint de gran cosa les fortes punicions a que après los subjectaven.

La ciutat de Barcelona se distingí per sos multiplicats donatius a la obra de la Seu; en 1376 lo Consell de Cent li entregà 100 lliures y altres tantes en 1378 (15 novembre) y 1379 (31 març). En 1382 (7 març) acordà donar 300 lliures, prò «foren per la dita Ciutat retingudes, per tal com en les III voltes que ladonchs seren fetes en la dita Seu lo bisbe en planella, qui ladonchs viuia, hania fets fer molts senyals seus propis, la qual cosa la Ciutat hac per fort mal, com en obres comunes noy dege hauer senyal propi dalgun, majorment que no haja pagada tota la dita obra en la qual serien los senyals». Y aixís se passaren quinze anys. Puix mentres visqué lo bisbe Planella, la Ciutat no volgué donar dita almoyna. En 1397, al avençar les obres per la part de la porta principal, necessitant molts diners, instaren los Canonges la entrega de les 300 lliures. Lo Consell de Cent acordà donarlés (28 febrer 1397), «pro que abans ques paguen, o delles o daltre moneda, se desfaçen los dits senyals qui son en les dites voltes».

De la Cort de Catalunya n'existia important donatiu en 1448. Molts prelats figuraren en primera fila dels donants. Mérexen especial recort Pere de Clasquerí, arquebisbe de Tarragona, patriarca d'Antioquia, mort en 1380; l'Arquebisbe de Çaragoça, de qui, en 1417 se diu haver dats cent mil sous a la obra de la Seu (2) y los dos bisbes de Barcelona Ramón Cescales y Francesch Climent Çapera. Lo bisbe Cescales pagà lo cor (1390), segons referirèm més tart; y lo bisbe Çapera, patriarca de Jerusalem, impulsà l'acabament del transcor, façana y cimbori, entregant diferents vegades grans quantitats de diner per les obres. En 1415 tenia donats cent mil sous, que ingressà en dues pagues, acordant los Canonges, celebrarli dotze aniversaris

(1) De 1432 en avant és freqüent consignarse entrades de quantitats de diner per vasos y enterraments en los claustres; llegim de 30 octubre 1433: «den bernat bonet mercader, per un vas qui li es atorgat devant lo portal de las vergas en la claustra».

(2) 1417 (juliol). «Item diuendres a VIII del dit mes doni al Sots sacrista de la Seu ço es mossen Miquel blasco IIII sous e als monjos VII sous per ordinacio dels Senyors de Capítol per lo aniuersari del senyor Archabisbe de Seragossa lo qual se fa IIII vegades lany ço es de IIII en IIII mesos.»

l'any (1). Quan morí (18 desembre 1430) també legà a les obres de la Catedral una bona suma de diner (2).

Pere lo Cerimoniós usurpà alguna vegada les rendes destinades a la obra de la Seu, apurat per les guerres de Castella, Sicília, Còrcega y Cerdenya.

OBRRERS DE LA SEU. — Tots los treballs corrien a càrrech de dos obrers majors canonges, renovables cada dos anys y començant son exercici lo primer de maig. Lo Capítol los hi donava per Nadal 100 sous d'estrenes a quiscún.

Lo Capítol Catedral en 1343 (5 maig) facultà als obrers majors per nomenar dos subprocuradors lliurement. Solien ésser beneficiats de la propria Seu y més avant se'ls titulà «procuradors menors». Cuydaven de bona part del treball, portaven los llibres y rebien un salari.

Entrat lo segle XV foren suprimides les pagues de 100 sous assignades als obrers majors y als procuradors menors, donantlos hi per Nadal, obsequis en especie, ço és, galls dindis y capons (3).

Dels obrers majors se'n consignen sovint importants donatius: en 1417 un d'ells, Micer G. Carbonell, feu entrega de 15.000 sous.

Quan les obres importants s'havien acabat y sols treballaven un parell d'homes arreglant d'ací y d'allí, continuaren donant als dos obrers majors (canonges) per «Nadal a cascun dels dos parells de capons e vn parell de gallines». Y també als dos preveres «sots obrers de la obra de la seu, lo salari acostumat, ço es XII lliures X sous cascun any a cascun sots obrers». Aquest text, copiat de 1459, se va repetint fins al 1463, y segurament en anys successius, també l'aniriam llegint si examinavem los llibres.

MESTRES MAJORS. — Ab la construcció de nostra famosa Catedral hi ve sempre involucrat un nom, únich, com si a ell se degués tota sa fàbrica: En Jaume Fabré o Febrer, quina estatua en bronze veurèn en un dels passeigs de Barcelona. No pretenim combatre l'enlayrament d'aquest mestre major d'indubtable valiment, com ho mostra lo convent de dominichs de Palma de Mallorca, obra seva. Prò ni' ell fou lo primer ni lo derrer. La gloria de tant magnífica construcció, és de justicia compartirla ab altres noms y no adjudicarla en absolut al mallorquí

(1) 1415 (31 maig). «Attendentes quod Reuerendi dominus franciscus elementis misericordie diuina barchinone Episcopus inter duas vices realiter dedit ffabrice dicte Ecclesie Centum mille solidum barchinone quos in Sacristia eiusdem ecclesie deposuit, pro continuacione ffabrice ipsius ecclesie, vnanimiter concordarunt et ordinarunt» celebrat perpetuament en la Catedral dotze aniversaris, un en cada mes, mentres visqui, per la salut de sa persona y après de mort per la de la sua ànima. (Actes del Capítol, de la Seu 1313-1497, fol. 91.)

(2) A 27 desembre 1433, anotà l'obrer major en son llibre de comptes de la Seu «Ast foren acabats los diners del senyor Patriarcha. Anima eius Requiescat in pace». Prò per ço se segui lo treball sense gran disminució de gent.

(3) 1448 (24 desembre). «compram IIII parels de capons e II parels de gualines los quals donam als obres magós per a festes de nadal, axi com sa custuma, que no an altre salari, los quals capons e gualines costaren XXXVIII sous VII».

Fabré, qui trovà lo plan trassat y la construcció, d'alguns anys abans començada.

Sobre lo primer mestre major de la Catedral existeix una coneguda que no volèm obmetre, la de que fos en Bertràn Riquer. Mossèn Gayetà Soler considera que, al iniciarse les obres, també's construhia la reyal capella de Santa Agatha, joya del arch gòtic. Lo Monarca afavoria la erecció de la Sèu, exclamant Mossèn Soler: «¿será aventurado suponer que el arquitecto del Rey era el que dirigia la construcción religiosa y que, por lo tanto, al catalán ilustre que levantó la Capilla de los Reyes o Santa Agueda, Bertrán Riquer, debe atribuirse la idea de esta fábrica, grandiosa admiración de todas las subsiguientes edades?» (1).

A Pons de Gualba, qui abans d'ésser bisbe de Barcelona fou sacristà de Palma, pot deures la vinguda del mestre major lo mallorquí Jaume Fabré en 1317 (23 juny). Contractà ab lo Bisbe y Capítol Catedral que, com a mestre major de les obres, percibiria de salari 18 sous setmanals, cobrantlo també en cas de malaltia. Tenia prohibició d'empendre altres obres sense llicencia del Bisbe y Capítol. Se li donà casa franca y 200 sous l'any per vestit y calçat. En 1338 seguia actuant de mestre major.

Rès més se sap de Jaume Fabré. Les actes del Capítol, que comencen en 1343, consignen haverhi en 1344 lo Mestre Bertràn, a qui donaven, a més del salari acostumat, un sobre-sou de 10 lliures l'any (2).

Desconexèm si après d'ell l'obra de la Sèu se posà tot seguit sots la direcció del mestre major Bernat Roca, a qui en moltes ocasions se li diu *Roque* (3), o si la dirigí en l'entremitj altre mestre desconegut.

Comença a trobarse nova d'en Roca en 1371. Disfrutava un salari de 3 sous 4 diners diaris y mes 100 sous per Nadal, d'estrenes. Tenia operaris que treballaven la pedra a preu fet. En 1387, los Obrers de la Sèu acordaren augmentarli lo salari fins a 2 florins o sien 22 sous setmanals (4).

Llegim en los llibres d'obreria: «Dissapte a V de Dehembre (1388) pagui an Bernat Roqua mestre major per aquesta setmana II florins et obiit iste bernardus, VII die huius mensis.»

Morí pobre. Dos anys més tart s'anota una caritat feta per los obrers a la seva familia. Axís llegim en data de 17 desembre 1390:

(1) G. Soler. *Catedral de Barcelona*, p. 12.

(2) 1344 (4 maig). «Primo ordinauerunt quod Bertrandus magister operis sen fabrice Sedis Barchinone habeat de bonis ipsius operis ultra solitum salarium suum, per vestiario, dum benefecerit, quolibet anno, Decem libre, medietatem scilicet in festo sancti Johannis mensis Junii et alteram medietatam in festo natalis domini.»

(3) Indistinctament uns llibres de comptes li diuen *Roca* y altres *Roquer* a aquest mestre major. Són més los que li diuen *Roca*, y per çò nos inclinèm a donarli aqueix nom.

(4) Pi y Arimón. *Barcelona antigua y moderna*, v. I., p. 443.

«Item pagui a nolinella formenter per IIes quarteres de forment que los-honrats obrers menaren esser donades a la muller de Bernat Roquer quondam mestre major de la obra de la Sèu, he aço, pern essesitat que los infants del dit bernat Roquer hauien, XXXV sols».

A la mort d'en Roca no hi ha mestre major durant alguns anys. Lo piquer Pere Viader és qui fa les veus de mestre major. Era escultor distingit, puix se'l trova *picant picnàculs* en 1391 (9 desembre). Percibia 3 sous 6 diners diaris y per Nadal 50 sous d'estrenes.

Breument apar en 1401, mestre major en Jaume Solà.

Arnau Burguès, era també mestre major de la Sèu en 1402 (16 juliol) estudiant la obra dificultosa de la sua façana o frontispici: «pagui an Arnau Burguès mestre major de la obra de la Sèu per IIII jorns que auia ajudat a leuar les moles e a tressar la obra del front de la dita Sèu, a raho de IIII sols per jorn, XVI sols» (1).

Lo projecte Burguès no tirà avant. Tot seguit fa sa aparició a Barcelona lo francès mestre Carli, treballant exclusivament en dit frontispici y desapareixent après.

Jaume Solà d'ofici *piquer*, és titulat en 1402 (4 febrer) *aparellador de la obra*, y més tart *mestre de la obra* (maig 1403).

Arnau Burguès tornà a rebre dictat de mestre major en 1405 (9 maig). Un tal Joan Bruguès o Burguès, en aquest mateix temps (1406 a 1408) era mestre major de la ciutat de Barcelona y dirigia la obra del mur.

Jaume Solà, en 1407 (30 abril) apar únic director, com recita lo compte següent: «pagui an jacme solà aparellador de la obra per la pensió que l'obra li dona cascun any segons es acostumat; e la dita paga es per la festa de Nadal del any MCCCCVII».

Poch temps després, en Solà, sense cap empatx, és titolat «mestre de la Sèu» (3 juliol 1407). Actuà ab eix càrrech fins al 28 agost 1412 (2). Los seus *maçips* o *jouens* seguiren treballant en l'obra, fins 13 novembre 1412.

Passà una temporada en que lo Capítol no nomenà mestre major. La direcció de les obres la tingueren, en Rigolf (fins al 29 janer 1413),

(1) Més comptes de treballs del frontispici: 402 (16 agost). «Item pagui diumenge a VI dies del mes dagost an Jacme solà per dos jorns e mig que trassà en la obra de la Sèu a raho de IIII sols, X sols.

»Item pagui an Burguès mestre major de la obra per V jornals e mig que hauia ajudat a trassar a raó de IIII sols, XXII sols.

»Item pagui an Francesch marata ymaginayre que ajudà a trassar les dues senmanes prop pasades a raó de IIII sols, VI diners XXXVI sols.

»Item costà aygua cuyta per afegir mollos, VI diners.

»Item pagui diemenge a XIII dies del mes dagost an jacme solà per tres jornals e mig que leuà mollos a raho de IIII sols, XIII sols».

Lo 20 d'Agost «pagui an francesch thomas fuster per tres jorns que serrà mollos de fuste... an francesch marata per V jornals que feu en la trassa e per leuar los mollos».

(2) Moriria en Solà del 13 al 20 de novembre 1412, en quina derrera data se li diu *quondam* per primera vegada.

y en Bertomeu Gual (5 febrer a 25 novembre 1413). En la data darrera, lo Capítol nomenà a en Gual mestre major ab salari de 4 sous diaris y a més 100 sous l'any, *de gracia* (1). Tenia, com los mestres anteriors, operaris o fadrins que picaven pedra a preu fet. Sa direcció acabà en 1441 (2).

Vingué un moment en que's desconfià de la labor directiva del mestre major, cercant pèrits que la revisessin. Y a 7 janer de 1418 Antoni Orriols y Françoy March, mestres de cases «foren apellats a vn consell que los senyors obrers feren tenir, per larch gros dels corredors del cap de la Esgleya, si staua be: e fou determenat aqui por molt notables homens que staua molt be e profitos a la dita obra e foren pagats los dessus dits mestres de cases e fou donat a cascun dells dos reals qui valen VI sous».

Aprés de Mestre Gual, dirigí interinament les obres Bartomeu Algamora, fins que, lo 10 març 1442, fou mestre major N'Andreu Escuder, donatli 4 sous diaris y altres 100 *de gracia* per Nadal.

També tenia *fadrins* que treballaven la pedra al preu fet de 5 diners lo palm.

A despit d'acabarse les obres importants en lo 1451 y que en avant són poch los obrers ocupats, lo títol de mestre major subsisteix. En 1463 Escuder lo passà a son nebot Mas:

«Item a XXI de juliol any MCCCCLXIII fou fet per lo honorable Capítol o Elegit per mestre major de la obra de la Seu lo discret en Berthomeu mas mestre de cases, lo qual magistrat li fou renunciat per Nescuder oncle seu de voluntat del dit honorable capítol.»

No és important seguir més enllà aquesta investigació, tota vegada que les obres que en avant practicaràn los mestres mejors, tampoch tenen capdal importància.

CRIPTA DE SANTA EULARIA.—Evidentment sembla que pot assenyalar-se obra de Jaume Fabrè.

Una interessant carta dels Concellers de Barcelona al bisbe Pons de Gualba, del 1 setembre 1327, en quina data estava a Mallorca, explica que un mestre de Pisa (quin nom malhauradament obmiteix), treballava en lo sepulcre de Santa Eularia, opinant, que, al mateix podria encomenarse una ara d'altar major, que, en compliment d'un vot, desitjava fer dit Prelat. Objectaven que no tenia necessitat de ferla fer a Pisa, sinó que, ab jaspis de Montjuhich o de Gerona, podia

(1) 1413 (25 novembre). Lo Capítol ordenà «pro bono statu et vtilitate operis dicte Ecclesie, quod bartholomeus Guall magister domorum, eset magister dicti operis sedis barchinone et quod de inde vocarentur *magister* et quod haberet quolibet anno de pensione, racione magistratus vltra celarium cotidianum C solidos videlicet quinquaginta in festo nathalis domini et quinquaginta in festo Sancti Johannis mensis junii et sicut quolibet anno. Et similiter eadem die concesserunt sibi quod possit ibi tenere duos junenes si tenere voluerit». (Actes del Capítol Gatedral 1343-1497, fol. 78.)

(2) La darrera setmana que cobrà son estipendi en Gual, fou la del 11 novembre 1441.

encomanarse al *mestre pisà*, y esmersar en altres obres de la Seu, lo diner axís estalviat (1).

La lletra del 1327 assenyala un notable avenç en la labor del sepulcre de Santa Eularia, acabament de la cripta y construcció del altar major. Se passaren més de deu anys abans no s'hi traslادaren les reliquies.

INTERRUPCIÓ DE LES OBRES AL ESTRÈNYER LA VÍA PÚBLICA. — La cripta s'acabaria per los vols del 1326. Seguidament s'impulsà la erecció de les parets laterals. Estavem en l'any 1329 quan dites parets, començant a alçar-se una cana del pla terror, estrenyien en demasia lo carrer, que les separava del palau reyal. Dita circumstancia mogué rebombori. Lo custodi del palau Major ho comunicà al Rey, qui era a Valencia, obligant a deturar les obres per lo Batlle de la ciutat. Parades que foren, lo bisbe y Canonges acudiren al rey Anfós. Aquest Monarca manà alçar la empara posada a la construcció ab tal de que les parets de la Catedral no toquessen exteriorment al dit palau (30 març 1329).

Per çò en aquell cantó de mur, tantost se continuà lo treball, hi consignaren en una làpida la prosecució de les obres regnant lo rey Anfós (1 novembre 1329) (2) ab exes paraules:

IN NOMINE DOMINI NOSTRI JESU-CHRISTI, CALENDIS NOVEMBRIS ANNO DOMINI MCCCXXIX, REGNANTE DOMINO ALPHONSO REGE ARAGONVM, VALENTIÆ, SARDINIÆ, CORCISÆ AC COMITE BARCINONIS, OPUS HVJVS SEDIS OPERABANTUR AD LAVDEM DEI AC BEATÆ MARIE SANCTÆ X SANCTÆ QUE EULALIÆ.

INAUGURACIÓ DE LA CRIPTA DE LA CATEDRAL. — Quin criteri se seguí en la inauguració de la cripta?

Resulta extraordinari que transcorreguessin tants anys desde que's

(1) 1327 (1 setembre) Lletra dels Concellers de Barcelona al bisbe Pons de Barcelona, llavors estant a Mallorca. «Super eo vero pater quod in dicta littera nobis scripsistis de Centum decem florenis auri uobis per nos mittendis pro ara uidelicet altaris minoris Ecclesie barchinone de saxo marmoreo exciudendo et operando in partibus pisarum, paternitate vestre significamus quod deliberatione habita inter nos et cum domino Geraldo de gualba archidiacono barchinone, vicario et fratre uestro Cesi dictam quantitatem florenorum per eum nobis mittendam hic tradere volebamus videretur expediens sibi et nobis et maioribus etiam de capitulo dicta Ecclesie, uestro meliori iudicio semper saluo, quod ex quo hic magistrum sufficientem habemus de partibus pisarum, magistrum uidelicet sepulcri beate Eulalie, et possumus hic de monte iudaico lapidem jaspideum uel de partibus Gerundense saxum marmoreum facere aportari, de quo, iuxta notum uestrum, poterit fieri dicta ara, quod eam non faciatis pisis fieri, uel exinde seu aliunde aportari Presertim ad vitandum periculum quod in aportando ipsum lapidem posset, prout uestra reuerenda paternitas bene nouit uestri similiter imminere. Et ex eo etiam quare cum minoribus sumptibus potuit hic fieri et procurari quam de dictis partibus pisunorum. Et quod illud quod plus decostaret ab illis partibus aportata cum equa bona et pulcra ara speretur hic per predictum magistrum fieri et formari, detur et reffundatur in aliis operibus ipsius Ecclesie Cathedralis. Deliberet itaque uestra Reuerenda paternitas, ac rescribat quid sibi fieri placeant in predictis. (*Deliberaciones del Concell barceloni, 1326-1327*, fol. 58.)

(2) Lo document reyal y la làpida mural, són publicats y traduïts per Mossèn Joseph Mas en *Notes Històriques del Bisbat de Barcelona*, v. I, Apèndix ns. 8 y 9.

preocupava, lo bisbe Pons, de la construcció de l'altar y la traslació a dit lloch de les santes reliquies custodiades en la Catedral romànica. Diuhen los autors, que a 30 agost 1337, aquestes s'aconduhiren a la sagristia de la Seu. Estaven recloses en dos saquets de lli, l'hu ab òssos sencers y l'altre ab òssos quasi fets cendres, tancats en altre d'esquisit treball y dintre d'una arca. Magna processó, com may se'n hagués vist altre igual, se feu lo 9 juliol 1339, per trasladar dites reliquies al nou sepulcre. Hi assistiren 2 reys, 3 reynes, 1 cardenal, 4 infants, 7 bisbes, 6 abats, y totes les persones de més significació de la terra catalana. Lo mestre major Fabre tancà l'urna ab una llosa que duya esculpida la següent legenda:

«Hic requiescit corpus beatæ Eulaliæ Barchinonensis virginis et martiris Christi quod in vasculo isto fuit positum anno Incarnationis domini millesimo trecentesimo trigesimo nono idus Julii» (1).

A derrerries del 1339 quedà totalment acabada y oberta al públich, la cripta de la Seu. Durant molts anys servi de capella de la comunió, fins al 1690, en que's destinà al Santíssim la de S. Olaguer.

ABSIS O RERASPATLLES. — S'havía acabat en 1391. Des del setembre de dit any fins al febrer de 1392, los piquers treballaren «als pinaculs del cap de la seu». Llegim d'en Mulner, que hi feya «vna espiga de aquelles que estan al cap des pinaculs» cobrant 19 sous per espiga (2).

També en lo propri absis, En Viader «paredà a les cuniceres, la on devalla laygua» (30 març 1392). Y simultàneament hi són aportades canals (maig 1392) (3).

FRANCESH CARRERAS Y CANDI.

(Seguirà)

PRO SERMONE PLEBEICO

«Nous n'avons en vue que l'histoire de la langue, et tous les documents sont utiles lorsqu'il ne s'agit que d'orthographe et de grammaire; les plus simples et les plus infimes sont les meilleurs, parce que les rédacteurs d'un procès-verbal de bornage, d'un règlement rural ou d'une

(1) Eduart Tamaro y Fabriciá *La solemnissima traslació de les reliquies de Santa Eulalia* en *La Renaixensa*, a. II, 1872, p. 125.

(2) 1391 (16 desembre) «Item paguí an fracesch mulner piquer per una espiga dels pinaculs que feya a pren fet les fulles, XIX sols», y en 23 desembre diu «per vna espiga dels pinaculs a rahó de XIX sols per espigua» «paguí an mathen piquer per XXIII palms de payments a rahó de V diners lo palm».

(3) 1392 (11 maig) «paguí an guarí quarràter per I^a canal que aporta ab la quarreta, obs dels reraspalles, V sols VI diners».